

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

VANDLIK KATALIN

AESOPICA. EZÜSTGEMMA BRIGETIÓBÓL

A pannoniai Brigetio (ma: Komárom-Szőny) *canabae*-jának területéről az egyik oldalán vésett díszítésű, ovális ezüstlapocska került elő (1—2. kép).¹ A jelenleg magángyűjteményben őrzött ezüstlap mind témáját, mind anyagát tekintve különleges, egyedi darab. Gemmatechnikával vésett oldalán alapvonalon álló fa látható, amelynek törzse körül kígyó tekeredik, levelekkel borított ágán madár ül. A fától jobbra alapvonalon álló, ruhátlan, szárnyas Amor a kezében tartott bottal a fára üt. Előtte a levegőben csőrrel lefele ábrázolt, fán ülő társánál nagyobb madár esik le a fáról. A fán megkülönböztethetők a levelek, amelyek erezetét vízszintes bevésésekkel érzékeltette az ezüstlap készítője, illetve néhány kisebb, ovális termés — talán olajbogyó vagy valamilyen gyümölcs. A levelek erezetéhez hasonlóan, a vésnök igyekezett visszaadni a kígyóbőr jellegzetességeit is. A jobb oldalon, Amor mögött és fölött lévő, a peremmel párhuzamos bemélyedés valószínűleg a gyűrűbe foglalás nyoma.

Összetett ikonográfiai problémával állunk szemben, hiszen a jelenetre pontos párhuzamot nem ismerünk, elemei azonban gyakran előfordulnak a glyptikában és egyéb díszítőművészetekben. A vésnök minden bizonnyal nem egy konkrét modellt másolt, hanem a kor emberei által jól ismert és könnyen értelmezhető motívumokat variálta. Noha a jelenetet látva hajlamosak vagyunk mélyebb jelentést feltételezni, hiszen a fa, kígyó, madár mind olyan elemek, amelyek kezdetektől fogva erősen szimbolikus, szakrális jelentéssel bírnak, a hellénisztikus kortól kezdve azonban gyakori kísérői az Erős/Amor-ábrázolásoknak. A Kr. e. IV. század végétől kezdve Erős/Amort egyre inkább puttóként ábrázolják, és ezzel együtt felveszi a gyermekek felnötteket utánzó szokásait is. A szüretelő, vadászó, verekedő, más istenek (pl.:

¹ Kiss Attila magángyűjteménye, nytsz.: 2003.KA.1.34., M.: 1,55 × 1,3 × 0,13 cm. *Borhy L.—Számadó E.*: Gemmák, gemmás gyűrűk és ékszerek Brigetióban. *Acta Archaeologica Brigetionensia* 4 (2003) Kat. 28. A pompeii oscillumokról készített képeket ezúton is megköszönöm Irene Bragantini professzornak (Università di Napoli, Dipartimento del Mondo Classico) és dr.ssa Valeria Sampaolónak (Soprintendenza per i Beni Archeologici delle province di Napoli e Caserta, Napoli).

a)

b)

1. kép. Ezüstgemma Brigetióból (Komárom, Kiss Attila magángyűjteménye, nytsz.: 2003.KA.1.34.).
a) a gemma vésett felülete, b) a gemma hátoldala

Héraklés) attribútumaiban tetszelgő és különböző felnőtt tevékenységeket űző puttók kedvenc témái lesznek nemcsak a kisművészeteknek, hanem az épületeket díszítő mozaikoknak, falfestményeknek is. Ezek a jelenetek egyre inkább elvesztik szakrális jelentésüket és mulatságos zsánerjelenetökké válnak.²

² R. Stuveras: Le putto dans l'art romain. Coll. Latomus 99 (1969) 90 skk.